

una og Sundalags kommunu) í heila tíð eru fórar fyri at uppbyggja eina nýttandi fyrising. Kommununevndin hevur eftir øllum at døma ikki viðgjørt spurningin, men greiði má fáast á honum, áðrenn ætlanin verður sett í verk.

Líkt er til, at ætlanin er at býta Suduroynna í tvær kommunur, og møguliga eisini gera fleiri smærri kommunur í Eysturoynni. Leggja vit okkum í geyma, at avleiðingin av nýggja uppbyggubýtinum verður ein munandi stórri kommunal fyrising, er greitt, at hetta er heilt burturvíð. Til dømis gevur tað heilt einfalt onga meining at hava eina dupulta kommunala umsiting í Suduroynni, tí hetta kostar borgaranum almikið í skattapengum; og fyri ikki at nevna møguleikan fyri samstarvstrupulleikum ímillum tvey øki (Vágur og Tvøroyri), sum søguliga sæð altíð hava kappast. Greitt er, at tað gongur long tíð, áðrenn eitt veruligt samstarv millum bygdinar í Suduroynni fæst í lag, um oyggin verður til eina kommunu. Men verða tvær kommunur skipaðar í Suduroynni, er ein avgerandi fyrirteytr fyri framtíðar samstarvinum í oynni burtur, til kommunurnar fara útan iva bæði at kappast og klandrast sínámillum. Vit ávára tí staðliga ímóti hesi loysnini.

Høvuðstrupulleikin í samband við nýggju kommunuskipanina er, hvussu vit fáa eina fyrising út í kommununum, sum bæði er før fyri at veita borgarunum eina dygdargóða tænastu og samstundis megnar at gagnnýta skattapeningin effektivt. Kommununevndin hevur tíverri onki greitt boð, og tað sær ikki mætari út, enn at hildið verður, at bara tí leggur uppgáurnar út til kommunurnar, so kemur restin av sær sjálvum. Eitt gott dømi er trúgvinn uppá, at nýggju stór-kommunurnar kunnu fáa skikkað (kvalificerað) stravsfolk, tí arbeiðið gerst meira áhugavert (p. 113f). Hetta er ein rættliga naivur hugsunarháttur, tí tað er púra greitt, at fólk í dag seta eina stórri krøv til løn, arbeiðsumstøður og livimøguleikar á staðnum, um tey skulu flyta út um meginøkið.

Misskiltar marknaðarkreftir

Sjálvandi er ómøguligt at víðgera kommunuálitid út í æsir á hesum stað, tí so hevði neyvan verið pláss fyri øðrum tilfari í hesum Sosialinum. Men ávisir aðrir partar av tilmálinum krevja kortini eina viðmerking, og tað er serliga galdandi fyri tann háttin sum kommununevndin nýtir hugtøkini marknaðurin og marknaðarkreftirnar. Í víðgerðini av sambandinum millum kommunurnar og vinnulívið verður nevnliga sagt, at marknaðurin sjálvur syrgir fyri javnvág. Tað almenna skal tí ikki blanda seg upp í marknaðarkreftirnar, og kommunurnar skulu tí hvørki beinleiðis ella óbeinleiðis vera partur av vinnulívinum (p. 106ff).

Satt at siga skal ein leita leingi eftir eini slíkari fundamentalistiskari trúgv uppá marknaðin, og tað hevði tí verið rættliga hent, um kommununevndin kundi komið við onkrum praktiskum dømi uppá hesa "marknaðarjavnvág", ið tosað verður um. Eftir okkara tykki hoyrir ein slík naiv og læribókakend fatan av hvat ein marknaður er als ikki heima í einum áliti av hesum slag. Tað eru skrivaðir kilometrar av bókum um marknaðin sum hugtak, og tí er heilt burturvíð at henda einstaka fatanin (neoklassisk búskaparteori) verður hevjað upp til ein almennan sannleika, sum spurnartekin ikki kann setast við.

Stutt sagt, verða marknaðir skaptir av livandi menniskjum og ikki ósjónligum hondum. Tað finnst ikki ein marknaður, men óteljandi marknaðir. Tey eru uppbyttir í bæði lokalar, nationalar eins væl og altjóða marknaðir, og geva heilt ymiskar avbjóðingar og møguleikar fyri lokali menning. Hetta víðgongur kommununevndin eisini óbeinleiðis, tá mælt verður til, at kommunurnar skulu hava heimild at eiga bygningar á havnaðkjúnnum og reka hesar eftir vinnuligum fyrirteytrum (p. 69 og p. 108).

Møguliga stava metingarar hjá kommununevndini um sambandið millum kommunur og vinnulív frá royndunum við ræðslufyrirðunum av Sandi og Tvøroyri, sum hava elvt til ovurstóra skuld. Greitt er at hetta ikki má endurtaka seg, og greitt er eisini, at kommunurnar ikki skulu nýta almenning pening til beinleiðis at kappast við privatir.

Men merkir hetta eisini, at vit skulu nokta kommununum at vera við í menningarfølgum, vinnulívsfølgum, at byggja vinnulívs- og vitanarnetverk ella á annan máta stuðla lokalum vinnulívi? Gerá vit tað, verður skjótt óskukalt í mongum føroyskum heimi.

Alma og SEV

Í tilmálinum viðvíkjandi almannaverkinum (p. 64f) er rættliga stórur saknur í eini eins nágreiniligari víðgerð sum kommununevndin hevur gjørt á skattaðinum. Tað er m.a. eitt sindur torført at skilja, hví pensiónsøkið ikki eins væl kann leggjast út til kommunurnar, sum forsorgarøkið?

Rættast hevði tí verið at samansjóðað tær ætlaðu broytingarnar á almannapólinum við broytingarnar í kommunala bygnaðinum. Tað kundi verið gjørt við eini sonevndari "socialkommission", ið fekk til uppgávu at gera eitt samlað uppskot við broytingum av almannaverkinum, soleiðis at tað í størst møgulegan mun verður latið kommununum at umsitja. Eitt decentralt almannaverk, ið byggir á føroyskar fyrirteytr, hevði verið munandi meira hóskiligt enn tann núverandi støðan, har grundarlagið undir almannaverkinum fyri tað mesta er ein hópur av gomlum donskum lógum. Stórt betri er ikki, at gomlu

donsku lógirnar nú eru á veg til at verða avloystar av nýggjum føroyskum lógum, sum tíverri í alt ov stóran mun eru vónaligar umsetingar av donskum lógum.

Kommununevndin hevur eisini megnað at komið rúndanum ein tann størsta trupulleikan í verandi kommunubygnaði við at siga minst møguligt og kortini ávísja eina gongda leið ímóti eini loysn. Hesin trupulleikin er, hvat gerast skal við felagskommunala felagsskapin SEV. Kommununevndin loysir hann við at siga elveiting vera eina landsuppávú (p. 60), og harvið er svartir endaður úti í Tinganesi!

Greitt er, at spurningurin, um hvat gerast skal við SEV, lættliga kann gerast ein stórur politiskur stríðsspurningur, tí fyrirkomur hevur áður víst seg at vera ógvuliga máttmikil. Ílt er at siga, hvat hetta endar við, men ein møguleiki er, at SEV verður gjørt til eitt alment partafelag eins og telefonverkið. Harvið er trupulleikin tó ikki loystur, og spennandi verður tí at síggja, um landsmyndugleikarnar megna at halda eftirlit við SEV, ella um fyrirkomur kann halda fram útán stórvægis broytingar.

Í gjøgnumgongd okkara av kommunuálitinum hava vit ferð eftir ferð rent okkum í eitt ávíst fyrirbríði, sum vit ikki kunnu lata vera við at koma við einum lítum hjartasuffi um. Álitid er merkt av, at nakrar ræðuligar málskur av og á koma fyri, sum bæði gera tað tungt og tvørligt at lesa álitid. Nøkur dømi eru: "Miðfyrirgongur fyrirteytr", "eyðlýst", "eftirlitningur", "áeggjan" o.s.f. Hetta stavar óvíst frá einum óhepnum rættleiki, og skal tí ikki leggjast kommununevndini til last. Men hartil eru fleiri vanligar stavivillur at finna kring álitid. Okkara vón er tí, at fólk, ið rættlesja fyri tað almenna, nýta høvið at rættast stavivillurnar, heldur enn at gera alt tað tey eru ment fyri at forbrongla sjálvan tekstin.

Vinstra hond veit ikki, hvat høgra hond ger

Hóast vit hava verið rættliga hvassorðaðir í víðgerðini av kommunuálitinum, skal ongin ivi vera um, at nevndin hevur havt eina sera trupla uppgávu. Ongir veruligir politiskir málsetningar eru um, hvussu almenna umsitingin í Føroyum skal skipast. Og harumframt hava stórar bygnaðarbroytingar verið settar í verk í miðfyriritingini, sum í veruleikanum ganga beint ímóti arbeiðssetninginum hjá kommununevndini. Skal nýggja kommunuskipanin av álvara setast í verk, skulu aðalstýrini lata nógvar av uppgávnunum, sum tey júst hava yvirtikið, til tær nýggju stór-kommunurnar.

Her er greitt, at logikkurin heldur álvarsliga. Hví eru ein rúgva av uppgávum miðsavnaðar í aðalstýrini, samstundis sum kommununevndin hevur arbeitt við at decentralisera tær??? Sjálvandi er eyðsæð, at tað er ómøguligt at fremja veruligar broytingar av

Kommunurnar fáa fleiri uppgávur, men fáa tær eisini meiri ávirkan?

bygnaðinum í almennu fyriritingini í Føroyum, um broytingarnar í kommunubygnaðinum ikki vera samansjóðaðar við broytingarnar í miðfyriritingini undir landsstýrinum. Men tann einasta samansjóðingin, ið okkum hevur eyðnast at fáa eyga á, er ein fótnota á síðu 66 í niðurstøðunum hjá kommununevndini, har figgjamálastýrið sigur seg ivast í, um tað er ráðiligt at skilja toll- & MVG-økið burtur frá líkningsarmyndugleikanum.

Skal greiði fáast á hvør lagnan hjá nýggju kommunuskipanini kann bliva, er so stutt neyðugt at vit lita at gongdini í bygnaðarbroytingunum í miðfyriritingini hjá landsstýrinum.

Bygnaðarbroytingar í sjálvsving

Tær víðagitnu (ella "herostratískt kendu") bygnaðarbroytingarnar í Tinganesi byrjaðu við, at ein tilvildarlíkur danskur embætismaður knappliga skuldi gera eina umfatandi broytingarættan fyri ta føroysku miðfyriritingina. Segurnar um, hvussu hetta kom í lag, vóru nógvar, og enn eru allar hendingarnar ikki komnar fram fyri almenningin; eins og vit ikki vita, hví tað júst skuldi vera tann síðan so víðagitni Finn Norman Christensen, ið skuldi kolvelta ta føroysku miðfyriritingina.

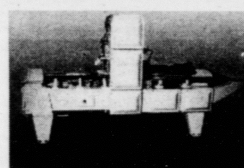
Rumbul kom fleiri ferðir í, meðan arbeiðið fór fram. Atfanningarnar frá fólki í almennu fyriritingini vóru nógvar, men atfanað umleið eitt ár var endaliga uppskot-

ið almannakunngjørt. Sum fólk flest minnst, elvdi almannakunngjøringin av uppskotinum til, at javnaðarflokkurin tók seg úr samgonguni. Men hóast samgonguslitið og nógvar harðar atfanningar, varð uppskotið nærum óbroytt sett í verk av táverandi lögmanni.

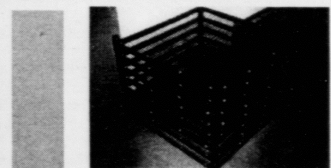
Sjálvir víðgjördu undirritaðu álitid í eini drúgvari grein í Dimmalætting (8. juni 1996), har niðurstøður okkara vóru:

- at arbeiðssetningurin var sera ógreiður
- at endaliga uppskotið var hálvliðugt, ósamhangandi og merkt av álvarsomum mistøkum
- at ov stórt vald er miðsavnað hjá aðalstjórnunum
- at bygnaðurin hevur álv-

Vit kunnu útvega stórt úrval av nýggjum og brúktum maskinum til fiskivinnuna, somuleiðis allar stóddir av frystarum.

Vit útvega lágorkuheitluftsbjngur við hillum til turking av ymiskum fiskasløgum. Setið tykkum í samband við okkum, - vit hava loysnina.

Vit hava keyparar til brúktar fiskivinnumaskinur. Vit hava úrval av snellum og linubátum fyri sámuligan prís. Eisini hava vit ódyrar, brúktar fiskakassar.

THOR CONSULT

Ráðgeving & umboð

Jón Kjartanson

Hólmabakka - 350 Vestmanna - Tlf. 424 712 - fax 424 712